

ПІДХІД ЩОДО ВИБОРУ СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ ЗА ЦІЛЯМИ СТРАХОВИКА

© Дрібноход А.О., 2008

Здійснена спроба сформулювати підходи до системи управління страховим портфелем. Вибір моделі портфеля автор поєднує з головною метою страховика. Так, якщо страховик хоче отримати максимальний прибуток, то вибирає агресивний страховий портфель, якщо збільшити свою частку на ринку, вибирає диверсифікований, якщо зберегти капітал, то консервативний.

This article is dedicated to the attempt to create the base of the insurance portfolio's management system. Based on the kinds of insurance portfolio author tried to combine it with the mission of insurer. Author of this article concluded, if insurer wants to gain maximal profit it will choose aggressive portfolio, if -occupy larger part of insurance market – choose diversified, if to save its capital – conservative portfolio.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із факторів, які впливають на стабільність діяльності страховика, є фінансова стійкість страхового портфеля. Фінансова стійкість страхового портфеля залежить від вибраної системи щодо його управління. Для створення системи управління страховим портфелем страховику необхідно чітко визначитися з головною метою, яку він ставить перед собою, і відповідно до неї сформувати страховий портфель.

Аналіз досліджень та публікацій останніх років. Питанням управління рівнем ризикованості та прибутковості страхового портфеля приділяється підвищена увага зарубіжних та вітчизняних вчених, оскільки саме від дієвості системи управління залежить фінансова стійкість всієї страхової компанії. За останні роки багато праць вчених стосувались аналізу структури страхового портфеля, його видів, класифікацій. Вивченням цього питання займалися Л.І. Рейтман, С.С. Осадець, Н.М. Яшина. Але низка питань теоретичного плану та методичного забезпечення процесів управління страховим портфелем залишилися невирішеними.

Цілі статті. Метою цієї статті є спроба виявити внутрішній зв'язок між цілями, які ставить перед собою страховик, і видом вибраного страхового портфеля.

Виклад основного матеріалу дослідження. Страховий портфель страховика – це систематизована сукупність страхових ризиків, які прийняті страховиком на страхування залежно від цілей страхової компанії. Серед цілей, які ставить перед собою страховик, можна виділити основні:

- одержання максимального прибутку;
- збільшення частки присутності на страховому ринку;
- збереження досягнутих позицій на страховому ринку та збереження капіталу.

Аналіз наукової літератури з проблематики дослідження довів, що поставлені стратегічні цілі компанії не завжди узгоджені із практикою формування страхового портфеля.

По-перше, розглянемо види страхових портфелів.

Залежно від ступеня ризику можна виділити такі типи страхового портфеля: агресивний, консервативний, диверсифікований. У таблиці подана стисла характеристика типів та видів страхових портфелів [3, с. 25].

Класифікація типів страхового портфеля [3, с. 25]

Типи (модель) страхового портфеля	Ступінь ризику	Види страхових портфельів залежно від наданих страхових послуг	Стисла характеристики типів страхового портфеля
Агресивний	Високий	Спеціалізований	Ризикований, має високий рівень дохідності, фінансово нестійкий
Консервативний	Низький	Класичний	Низький ступінь ризику та дохідності, фінансово стійкий.
Диверсифікований	Середній	Комбінований	Середній рівень ризикованості, дохідності та стійкості.

Кожен з цих трьох типів портфеля можна охарактеризувати за допомогою чотирьох критеріїв: рівнем ризикованості портфеля, дохідності, фінансової стійкості та структурою страхового портфеля.

Розглянемо структуру страхового портфеля. На думку автора, структура страхового портфеля – це сукупність однорідних груп ризиків, прийнятих страховиком на страхування. Залежно від того, яких видів ризиків у портфелі більше, можна виділити три види страхового портфеля: спеціалізований, класичний і комбінований. Типову структуру набору прийнятих на страхування ризиків у кожному з трьох видів страхових портфельів можна побачити на рис. 1.

Наведена на рис. 1 схема також уможливує ідентифікацію типу страхового портфеля залежно від набору ризиків, які входять до його складу. Визначити тип страхового портфеля дає змогу також рівень його ризикованості та дохідності.

Як вже зазначалося вище, одними з основних цілей страховика є одержання максимального прибутку; збільшення частки присутності на страховому ринку; збереження досягнутих позицій на страховому ринку та збереження капіталу.

На думку автора, кожна з цих цілей відповідає певному типу, моделі страхового портфеля.

Так, якщо метою страховика є одержання максимального прибутку, то він формує агресивний страховий портфель, оскільки він має високий рівень дохідності.

Загальновідомо, що чим більший прибуток, тим більший ризик супроводжує його отримання. Що стосується страховиків, то це означає, що для того, щоб одержати якомога більший прибуток, треба брати на страхування об'єкти з підвищеним рівнем ризикованості.

У зв'язку з цим страховик повинен особливо уважно підходити до андеррайтингу ризиків, оскільки прорахунки у визначенні страхового тарифу навіть по одному об'єкту можуть призвести до банкрутства страхової компанії.

Агресивний страховий портфель має доволі низький рівень фінансової стійкості. Для підвищення фінансової стійкості такого портфеля страховик повинен до 80 % прийнятих ризиків віддавати у перестраховання.

Спеціалізований тип страхового портфеля динамічніший, має вузьку спрямованість, містить у собі несистематичні ризики, має високий ступінь ризику і має високий дохід, тому і належить до агресивного типу портфеля. Графічно співвідношення між ризиком і кількістю договорів у спеціалізованому портфелі можна побачити на рис. 2 [3, с. 32].

До спеціалізованого виду страхового портфеля можуть входити такі види страхових послуг:

- космічне страхування; страхування політичних ризиків;
- страхування авіаперевезень; морське страхування; залізничне та автомобільне пасажирське страхування; обов'язкове медичне і добровільне страхування;
- страхування специфічних ризиків; страхування професійної відповідальності;
- страхування відповідальності товаровиробника за якість продукції (робіт і послуг); страхування інвестицій; страхування біржових і валютних ризиків.

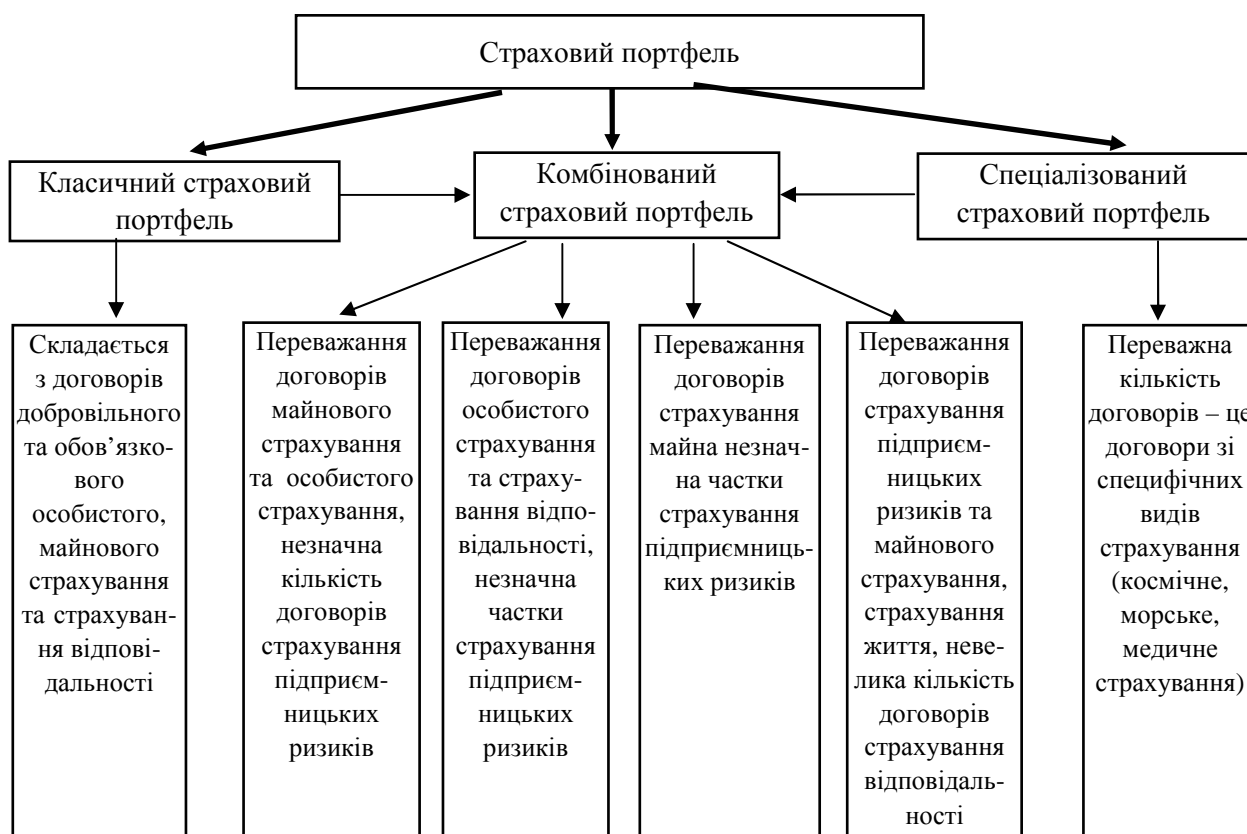

Рис. 1. Класифікація видів страхових портфельів залежно від переліку поданих у них наборів ризиків [3, с. 46]

Наприклад, страхування політичних ризиків є дуже специфічним видом страхового продукту. До них належать події непереборної сили, які мають політичний характер і виходять від органів влади і управління, або від державних утворень і народних мас. Перелік політичних ризиків звичайно відносять у договорі страхування до форс-мажорних обставин, згідно з якими завдання збитку майновим інтересам страхувальника при настанні перерахованих форс-мажорних подій у класичному страхуванні не спричиняє виникнення обов'язків страховика компенсувати завданий збиток. У спеціалізованому страховому портфелі ці обставини можуть входити до переліку страхових ризиків. Також у спеціалізований страховий портфель можуть входити такі ризики, як конфіскація, націоналізація власності, військові дії, цивільні безлади, що призвели до заподіяння шкоди майновим інтересам інвестора.

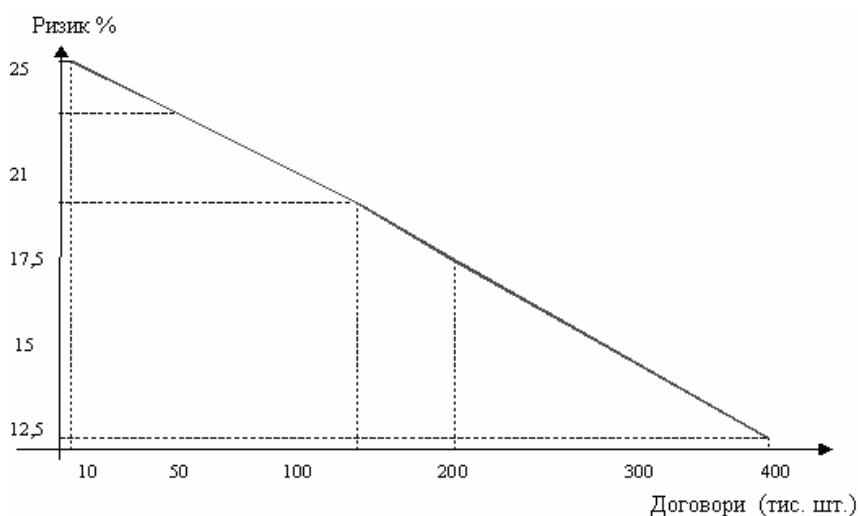

Рис. 2. Страховий портфель специфічного ризику

У чистому вигляді спеціалізований страховий портфель трапляється дуже рідко. Найчастіше страховий портфель страховика зараховують до агресивного, якщо специфічні ризики займають 40 % загального об'єму договорів, зокрема: авіакосмічні ризики 6 %, морське страхування 8 %, страхування вантажів 6 %, страхування власників транспортних засобів 20 %.

Консервативний тип страхового портфеля, на думку автора статті, вибирають найчастіше великі страхові організації, які займають провідні позиції на страховому ринку. Основною метою таких компаній є утримання своїх позицій на страховому ринку, збереження капіталу. Прибутковість у консервативному страховому портфелі стійка, порівняно з прибутковістю спеціалізованого портфелю – «невисока», рівень ризику помірний. На рис. 3 графічно зображена залежність між рівнем ризику та дохідністю у консервативному страховому портфелі [4, с. 34].

Порівняно з агресивним портфелем при формуванні консервативного страхового портфеля страховик може більше ризиків залишати на особистому утриманні. При формуванні класичного страхового портфеля необхідно мати великий розмір страхового фонду і власних коштів страховика.

Для забезпечення належного рівня фінансової стійкості страховику, який формує консервативний страховий портфель, потрібно більше уваги приділяти формуванню резервів, зокрема резерву коливань збитковості, резерву превентивних заходів та дотриманню належного рівня фактичного запасу платоспроможності. Частка ризиків, які передаються у перестраховування в такому портфелі, незначна.

Що стосується структури класичного страхового портфеля, то вона складається з класичних видів страхового портфеля. До структури класичного страхового портфеля входять, переважно, систематичні ризики.

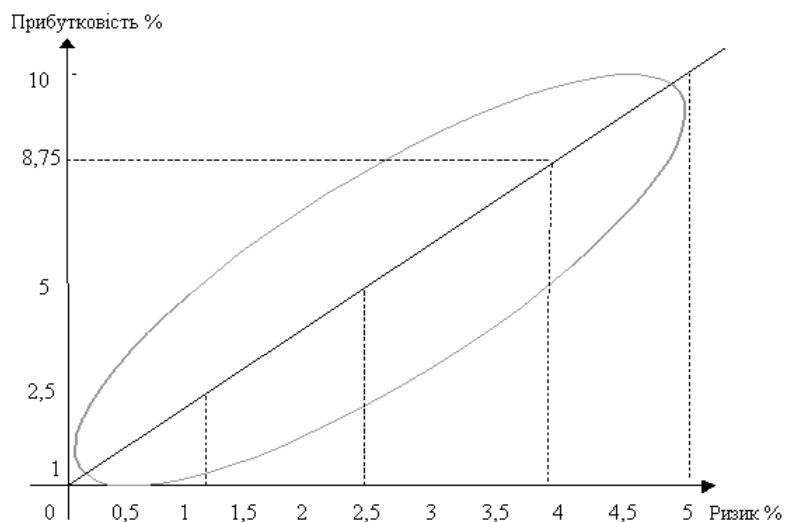

Рис. 3. Консервативна модель СП

Класичний страховий портфель складається з набору традиційних страхових послуг. Він, як правило, містить договори обов'язкового і добровільного страхування по особистому і майновому страхуванню, при цьому перелік послуг страхування, що надаються, традиційний.

У сфері особистого страхування: страхування від нещасних випадків і хвороб; добровільне медичне страхування працівників підприємств і організацій, різних організаційно-правових форм власності; пенсійне страхування; страхування життя фізичних осіб;

У сфері страхування майна:

- страхування автотранспортних засобів, що належать громадянам;
- страхування домашнього майна;
- страхування споруд, будинків;
- страхування майна організацій і підприємств різних форм власності.

У сфері страхування цивільної відповідальності:

- страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів;
- страхування цивільної відповідальності підприємств – джерел підвищеної небезпеки.

Класичний страховий портфель – це консервативний тип страхового портфеля, якому притаманний низький рівень ризику, до того ж у цьому виді страхового портфеля спостерігається

обернена залежність між рівнем ризику і кількістю укладених договорів: чим більша кількість укладених договорів, тим нижчим є рівень ризику (див. рис. 4) [3, с. 37].

Останній тип страхового портфеля – диверсифікований, для якого характерним є середній рівень доходності, ризикованості та фінансової стійкості. Цю модель страхового портфеля використовують найчастіше страховики, які прагнуть покращити свої позиції на страховому ринку. Цей портфель поєднує агресивну та консервативну моделі.

Структура цього портфеля складається з ризиків спеціалізованого і класичного видів. З одного боку, до складу цього портфеля входять ризики страхування майна, страхування відповідальності; з іншого – ризики особистого страхування, страхування підприємницьких ризиків. Саме у зв'язку з поєднанням ризиків класичного і спеціалізованого страхового портфелю цей портфель отримав назву комбінованого.

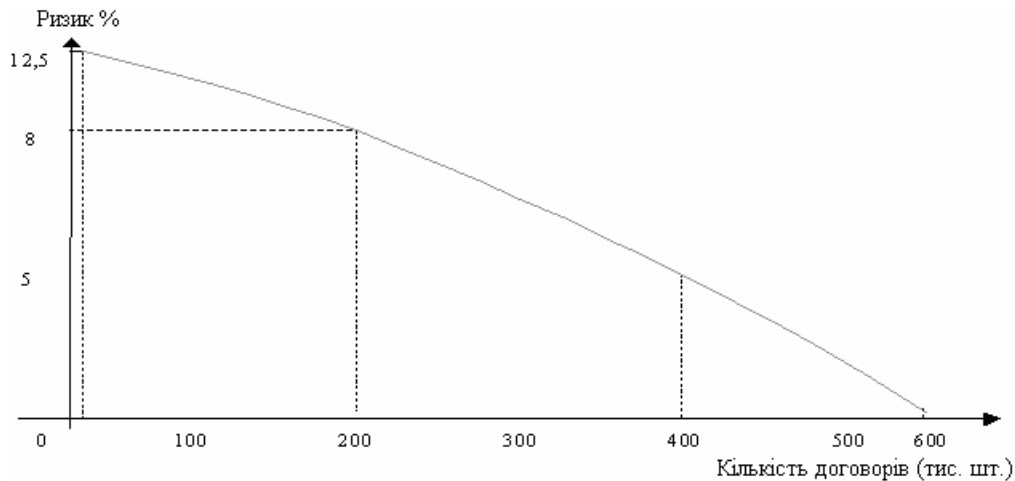

Рис. 4. Страховий портфель індивідуального ризику

Оскільки диверсифікованому страховому портфелю притаманні певні риси спеціалізованого, то у ньому обернена залежність між рівнем ризику і кількістю укладених договорів не завжди відзначається. Саме тому для зменшення загального рівня страхового портфеля страховику потрібно певну частину ризиків віддавати у перестраховання. Розмір частини ризиків, які передаються у перестраховання, визначається на підставі розміру статутного капіталу страхової компанії та розміру власного утримання. Як для забезпечення належного рівня фінансової стійкості консервативного, так і для диверсифікованого, обов'язковою умовою є наявність значного фактичного запасу платоспроможності компанії, а також формування додаткових резервів, наприклад, резерву коливань збитковості.

Висновки та перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Залежно від цілей страховика він вибирає певну модель страхового портфеля: для досягнення максимального рівня прибутковості – агресивну модель, для збереження своїх позицій на страховому ринку, свого капіталу – класичну, для збільшення частки присутності на страховому ринку – диверсифікований. Але задля досягнення поставленої мети недостатньо лише вибрати певний тип страхового портфеля. Страховик повинен створити систему, модель з управління сформованим страховим портфелем. Оскільки агресивний, класичний і диверсифікований види страхового портфеля істотно відрізняються один від одного, то системи управління кожним з них будуть відрізнятися. Під час подальших досліджень планується запропонувати моделі управління кожним з цих трьох видів страхових портфелів.

1. Александрова М.М. *Страховання: Навч.-метод. посібник.* – К.: ЦУЛ, 2002. – 209 с.
2. Рейтман Л.І. *Страховое дело: Посібник.* – М., 1992. – 320 с.
3. Рубин Ю.Б. *Страховой портфель: Навч.- метод. посібник.* – М.: Соминтек, 1994.
4. Тронін Ю.Н. *Основы страхового бізнесу.* – М.: Альфа-Пресс, 2006.
5. Яшина Н.М. *Формирование сбалансированного страхового портфеля: Дис... канд. екон. наук: 08.00.10.* – М. РГБ, 2003. – 223 с.
6. Баранов А. *Управління страховим портфелем // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Економіка, 94–95, 2007.*